Tevessül Hakkındaki Hadîslerin Tahriçleri – 6. Bölüm

5. HADİS

Kimin Hadis Ehli Kimin Hadis Zayi Eden Olduğunun Anlaşıldığı Hadis

1. Kabirdeki Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'den veya bir Allah dostunun ruhundan bizim için Allah'a duâ etmesine dair delil.

Mâlik ed-Dâr anlatıyor:

"**Hazreti Ömer** (Radıyallahu anh) devrinde halk şiddetli bir kıtlığa maruz kalmıştı. Derken bir adam Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in kabrine gelerek:

– Ya Resûlullah! Ümmetin için yağmur yağmasını iste! Zira onlar helak oldular! dedi. Bunun üzerine rüyasında adama şöyle denildi: Ömer'e git, ona selâm götür, halkın suya kavuşacağını haber ver ve ona şunu söyle:

"Senin vazifen, iyi muamelede bulunmak, dengeli ve güzel hareket etmektir." Adam derhal giderek durumu Hazreti Ömer'e bildirdi. Bunun üzerine Ömer (Radıyallahu anh) ağladı ve sonra da:

Rabbim! Üstesinden gelemediğim şeyler hariç, çaba sarfetmekten geri durmuyor ve elimden geleni yapıyorum!" dedi. [1]

Bu Rivâyeti yapan imâmlar

Bu haberi bu şekilde,

(Bir): Buhârî, "**Târîh**"inde [2]ve bu vecihden uzun olarak,

(İki): İmâm Beyhakî, [3] **Beyhekî** yoluyla

(Üç): İmâm Sübkî, [4] ayrıca, kısaltılmış olarak,

(Dört): İbnü Ebî Hayseme ki bu zât, Hâfız, Hüccet ve sika biridir.

(Beş): İbnü Ebi Şeybe, "**el-Musannef**"de[5] **Ebû Sâlih Zekvân**'dan rivâyet etmişlerdir. **İbn Asâkir** (v. 571/1175) [6] tarafından da rivâyet edilmektedir.

Hadise Zayıf Diyenlerin Görüşü

Elbânî, hem metin hem de isnad bakımından rivâyetin sahih olmadığını söylemektedir. Bu hususta onun ileri sürdüğü üç gerekçeyi burada nakletmek ve sonunda bir değerlendirme yapmak uygun olacaktır:

a) Râvî **Mâlik ed-Dâr**'ın zabt ve adaleti maruf değildir; o meçhul bir râvîdir. **İbn Ebî Hâtim**,[7] senette adı geçen **Ebû Salih**'in dışında, ondan rivâyette bulunan bir râvî zikretmemiştir. Bu da onun meçhul olduğunu göstermektedir.

Ayrıca hadis ilminde otorite olan İbn Ebî Hatim'in, onun hakkında bir tevsik ifâdesi nakletmemesi de bunu desteklemektedir. O halde râvî Mâlik ed-Dâr meçhul kalmaktadır. Hafız **İbn Hacer**'in, "**Ebû Salih es-Semmân**'ın Mâlik ed-Dâr'dan sahih bir isnad ile…" tarzındaki ifâdesi, bizim tespitimizle çelişmez. Çünkü biz İbn Hacer'in söz konusu ifâdesinin, senedin tamamının sahih olduğu konusunda değil, yalnız **Ebû Salih**'e kadar olan kısmı hakkında bir açıklama olduğunu kabul ediyoruz. Aksi halde o, isnada Ebû Salih'ten itibaren başlamaz ve doğrudan "Mâlik ed-Dâr'dan… ve isnadı sahihtir" derdi. Böyle yapmakla İbn Hacer, râvî Mâlik'in durumu karşısında dikkatli olunması gerektiğine veya onun meçhul olduğuna işâret etmektedir.

b) Hadisin metni, şeriatta müstehap olarak sabit olan istiska namazına, hatta şu gibi âyetlerin ifâde ettiği duâ ve istiğfara aykırı düşmektedir:

فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا
يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا

"Dedim ki, Rabbinizden mağfiret dileyin! Çünkü O, çok bağışlayıcıdır. (Mağfiret dileyin ki), O üzerinize bol bol yağmur göndersin!" [8]

Bu yüzden **Hazreti Ömer (Radıyallahu anh)**, **Abbâs** (Radıyallahu anh)'ın duâsı ile tevessül ve istiskada bulunmuştur. Selef de hep öyle yapmıştır. Onların hiçbirinden, Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in kabrine iltica ederek, yağmur için ondan duâ talep ettiğine dair bir rivâyet gelmemiştir.

Eğer böyle bir şey meşru olsaydı, bir defa olsun bunu yaparlardı. Onların böyle bir şeyi yapmamaları, söz konusu rivâyetin meşru/makbul olmadığını göstermektedir.

c) Rivâyetin sahih olduğu farzedilse bile, konu hakkında hüccet olamaz. Çünkü rivâyet, ismi zikredilmeyen birine dayanmaktadır. O da meçhuldür.

Seyf'in rivâyetine dayanarak, onun adının **Bilal** olduğunu söylemek de hiçbir şey ifâde etmez. Çünkü **Seyf b. Ömer et-Temimî**'nin zayıf oluşu da ittifak konusudur. Hatta **İbn Hibbân** onun hakkında:

"O, sebt râvîlerden mevzu hadisler rivâyet ederdi. Ayrıca onlar, onun hadis uydurduğunu da söylerlerdi" demiştir. O halde böyle bir adamın rivâyeti, özellikle muhâlefet söz konusu olduğunda kabul edilemez." [9]

Hadise Sahih Diyenlerin Görüşü

Bahse konu olan rivâyetin, delil olarak kullanılmasına musamaha göstermeyen Elbânî'nin en önemli gerekçesi, Mâlik ed-Dâr'ın meçhul bir râvî olduğu iddiasında bulunmasıdır. Ancak biz, Elbânî'nin iddia ettiği gibi, Mâlik ed-Dâr'ın zabt ve adaleti maruf olmayan (meçhul) bir şahıs değil, aksine onun maruf bir râvî olduğunu tespit etmiş durumdayız.

İbn Sa'd, onu şöyle tanıtmaktadır:

"Mâlik ed-Dâr, **Ömer b. el-Hattâb**'ın azatlısıdır. **Hımyer** kabilesinden ve **Cüblanlı**dır. **Ebû Bekir ve Ömer (radıyallahu anhumâ)**'den hadis rivâyet

etmiştir. Kendisinden de **Ebû Salih es-Semmân** rivâyet etmiştir. O maruftu." [10] **İmâm Buhârî**, "**et-Târîhu'l-Kebîr**"de onu zikretmiş, aleyhine bir şey dememiştir. [11]

İbn Hibbân (v. 354/965), onu "**es-Sikat**"da (5/384) sika/sağlam kabûl etmiştir.

İbn Hacer ise, bunlara ilaveten şu bilgileri vermektedir:

Mâlikuddâr, **Ömer İbnu'l-Hattâb**'ın azatlı kölesi **Mâlik İbnu İyâz**'dır. **Hâfız** onu "**El-Isâbe**"de (3/484) **Muhadramûn** arasında zikretti ve şöyle dedi: "Ebû Bekr es-Sıddîk'a yetişti ve ondan işitti. Ebû Bekr, Ömer, Muâz ve Ebû Ubeyde (radıyallahu anhum)'den rivâyet etti. Ondan Ebû Sâlih es-Semmân ve iki oğlu **Avn İbnu Mâlik** ve **Abdullah İbnu Mâlik** hadis rivâyet ettiler." Sonra onun hakkındaki sözünün akabinde ondan rivâyet edenler arasında sağlam bir râvî olan **Saîd İbnu Yerbû**'u zikretti.

Buhârî, "**Târîh**"inde [12] **Ebû Salih Zekvân** tarikiyle Mâlik ed-Dâr'dan Hazreti Ömer (Radıyallahu anh)'in kıtlık senesindeki sözünü (muhtasar olarak) rivâyet etmiştir. Aynı rivâyeti tafsilatlı olarak İbn Ebî Hayseme de tahric etmiştir.

İbn Sa'd onu, Medineli tabiîlerin ilk tabakası içinde zikretmiştir. Hazreti Ömer ve Hazreti Osman (radıyallahu anhumâ), onu mali işlerde görevlendirmiş ve bu yüzden de ona Mâlik ed-Dâr adı verilmiştir. **Ali b. el-Medinî**'den rivâyet edildiğine göre o, Hazreti Ömer'in haznedarı idi." [13]

İbnu Sa'd O'nu Medîneli tâbiîlerin birinci tabakasında (6/5) zikretti ve "Ma'rûf"/iyi olarak tanınan bir kimse olduğunu şöyledi.

Ömer (Radıyallahu anhu) onu -"**El-İsâbe**"de (3/484) de olduğu gibi- iyâlinin/çoluk çocuğunun kilerinde vazîfelendirdi… Osman (Radıyallahu anhu)'a gelince… O, onu (beytülmalde) taksim işine ta'yin etti.

Ebû Ya'la el-Halilî el-Kazvînî de "**el-İrşâd**"da, (1/313)

Mâliküddâr, Ömer (radıyallâhu anhu)'in âzâdlı kölesi, eski bir tâbiî, üzerinde itifâk edilen ve tâbiûnun övdüğü bir kimsedir.

Hatırlanacağı üzere **Elbânî**, bahse konu olan rivâyet hakkında, İbn Hacer'in "Ebû Salih es-Semman'ın Mâlik ed-Dâr'dan sahih bir isnad ile…" diyerek kullandığı ifâdeden onun, râvî Mâlik ed-Dâr'ın meçhul olduğuna işâret ettiği şeklinde yorumlamıştı.

Hâlbuki İbn Hacer'in Mâlik ed-Dâr'ı tanıtıcı mahiyette verdiği bilgiler, böyle bir yoruma mahal bırakmayacak kadar açıktır. Şüphesiz İbn Hacer'in söz konusu açıklaması, Elbânî'nin yaptığı yorumu anlamsız kılmaktadır.

Hazreti Ömer (Radıyallahu anh) gibi, rivâyet konusunda tesebbüt ve ihtiyat sahibi bir zatın, resmi veya özel mali işlerde onu istihdam etmesi, râvi Mâlik ed-Dâr'ın zabt ve adaletinin bir göstergesi sayılmalıdır. Bu tespit bizi Elbânî'nin, Mâlik ed-Dâr hakkında İbn Hacer'in verdiği biyografik bilgiyi görmediği veya görmezlikten geldiği kanaatine götürmektedir.

Bu detaylı bilgiden sonra, Elbânî'nin Mâlik ed-Dâr hakkında **Münzirî** (v.

656/1258) ile **Heysemî**'den (v. 807/1404) naklettiği, "onu tanımıyorum" sözünün artık bir kıymet ifâde etmediği de anlaşılmaktadır.

Bundan sonra bir kimsede -hadîsi sahîh kabûl edilmesi içün- daha hangi övgü aranacaktır?

Şu halde bir topluluğun, husûsan da muâsırlardan ve birinci asırdan sonra asırların en hayırlısı olan tâbiûndan olunca, onu sika kabûl etmesi(nden sonra), onu ancak ileri gelen sikalar arasında bulacaksın.

Öyleyse bu zat -Halîlî'nin ifâdelerinden de açıkça görüldüğü gibi- şübhe kaldırmayacak bir şeklilde kendisiyle hüccet ileri sürülmesi üzerinde söz birliği yapılmış bir kimsedir.

Dindârlığının ve emâneti(gözetmesi)nin ileri seviyede olması sebebiyle de **Ebû Bekr es-Sıddîk** ve **Ömer İbnu'l-Hattâb** (radıyallahu anhumâ) onu işte (hazine bekçiliğinde) çalıştırmıştır.

Şayet son derece şiddetli davranılacaksa, **İbnu Hibbân**'ın (O'nu) sika bulmasına sırt dönülecekse ve **Halîlî**'nin tartışmayı kesip atacak sözü üzerinde durulmayacaksa, bu zat hakkında en çok söylenilebilecek söz, dört sika imâmın ondan rivâyeti ve bilhassa sahâbenin İmamlarının ona güvenmeleri ile zâhiren âdil bir kimse olmasıdır. Bu sebeble -en düşük bir hâlde ve son derece bir şiddetli davranmaya rağmen- tâbiûnun mestûrlarından olmaktan çıkmayacaktır.

Hâlbuki imamlar onların (tâbiûnun mestûrlarının) rivâyetlerini kabûl etmişlerdir.

İbnu Salah, "**Mukaddime**"sinde (145) şöyle demiştir:

Bir çok meşhûr hadîs kitabında, çok eskide kalmış ve gizli hallerinden haberdâr olmanın imkânsız olduğu bir nice râvî hakkındaki amelin bu (mestûrun rivâyetinin kabul edilmesi) görüş(ün)e göre olduğu benzemektedir; Allah en iyisini bilir.

(Bu çeşit) mestûr'un rivâyetinin kabulüne dair olan delîllerin en büyüklerinden biri de Buhârî ve **Müslim**'in onların hadîslerini kabûl etmeleridir.

Zehebî, "**el-Mîzân**"da (1/556) **Hafs İbnu Buğeyl**'in tercüme-i hâlinde şöyle dedi:

Buhârî ve Müslim'in sahîhlerinde bu türden bir çok râvî vardır ki onları kimse zayıf kabûl etmemiştir ve onlar meçhûl kimseler de değillerdir. (Bitti.)

Zehebî, yine "**el-Mîzân**"da (3/426) **Mâlik İbnu'l-Hayr ez-Ziyâdî**'nin tercümesinde şöyle dedi:

Buhârî ve Müslim'in **Sahîh**lerinde, hiçbir kimsenin sika olduklarına dâir açık bir ifâde kullandığını bilmediğimiz birçok râvî vardır.

Cumhûr, şu görüştedir:

Kim âlimler topluluğunun kendisinden rivâyet ettiği meşâyıhdan ise ve onların/âlimlerin inkâr ettikleri bir rivâyet getirmediyse, onun hadîsi sahîhdir. (Bitti.)

Mâlik İbnu'l-Hayr ez-Ziyâdî, Etbâu't-Tâbiîn'den ve **Hafs İbnu Buğeyl** de onların küçüklerindendir. Onlar nerede, **Ömer ve Osmân (radıyallahu anhuma)** tarafından dîni ve emâneti itirâf edilen muhadram olan Mâliküddâr nerede?!…

Buna göre, imamlar zikri geçen gibilerinin hadîslerini sahîh kabûl ederlerse, **Mâlik İbnu İyâd**'ın hadîsi mutlaka onlardan daha sahîh olmalıdır.

Yukarıda geçenlerden daha da fazlası, Zehebî'nin "**el-Mîzân**"da (2/40) **Rebî İbnu Ziyâd el-Hemedânî**'nin tercümesinde geçen şu sözüdür:

Hiçbir kimsenin ona zayıf dediğini görmedim; O, hadîsi(nin alınması) câiz olan bir kimsedir. (Bitti.)

(Zehebî), yine "**el-Mîzân**"da (2/93) **Ziyâd İbnu Melîk**'in (veya "**Mâlik**") tercümesinde şöyle dedi:

O, mestûr bir şeyhdir; ne sika olduğu ne de zayıf olduğu söylenmedi; o halde o, hadîsi câiz olan bir kimsedir. (Bitti.)

İlâve olarak da **A'meş** ve tabakası gibi çok sonra gelenler **Mâliküddâr**'dan çok rivâyet etmektedirler.

Mâliküddâr gibi önceki râvîlerin gizli hallerinin tenkıdçilere ulaşması imkânsız olmuştur. Görüş hususunda haberler hüsn-i zann üzerinde kurulunca imâmlar onun (Mâlik'in) ve onun gibilerinin hadîslerini kabûl etmişlerdir.

Sehâvî, **el-Elfiye Şerhi**'nde (1/299) buna benzer bir sözü açıkça ifâde etmiştir.

İşte size hâdîs ilimlerinde mü'minlerin emîri **Ebû'l-Hasen ed-Dârekutnî…** O [**Fethu'l-Muğîs**(1/298)'de geçtiğine göre] şöyle diyor:

Kimden iki sika râvî rivâyet ettiyse ondan mechûllük (bilinmezlik ve tanınmazlık) kalkar ve adâleti sâbit olur. (Bitti.)

Böylece **Mâlik İbnu İyâd** ve benzerlerinin hadîslerini kabûl etmek husûsundaki imâmlardan nakledilen sözleri gördükten ve bildikten sonra, başkalarının bunlara uymayan aksi görüşte olan sözlerine ancak şunu diyerek bakılmalıdır:

Bu söz sahîhlikten ve tahkîkten çok uzak bir görüştür.

Allah en iyisini bilir.

Üçüncü Yol

Mâlikuddâr muhadramdır, Resûlüllah zamanına erişmiştir. Kim de Resûlüllah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) zamanına erişmiş ise onu bazıları sahâbe (radıyallahu anhum) arasında zikretmiştir.

Hâfız, “**et-Tehzîb**“de (1/135) **İbrâhîm İbnu Ebî Mûsâ el-Eş’arî**’nin tercümesinde şöyle demiştir:

Bir cemâat onu, idrâk (Resûlüllah zamanına erişmiş olmak) husûsundaki âdetleri üzere sahâbe (radıyallahu anhum) içinde zikretmişlerdir.

(**Hâfız İbnu Hacer**) **Esved İbnu Mes’ûd el-Anberî**’nin tercümesin de şöyle dedi.

Onu **Bâverdi** ve sahâbe hakkında eser yazan bir cemâat sahâbe içinde zikretmişlerdir. (Bitti.)

Hâfız Süyûtî, “**Hüsnü’l-Muhâdara**“da (1/103) **el-Ekder İbnu Hammâm**’ın tercümesinde şöyle dedi:

Hâfız İbnu Hacer (rahimehullâh) onu “**El-Isâbe**“de muhadramûn kısmında getirmiştir. Muhadramlar da Nebi (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) zamanına yetişip de ancak vefâtından sonra Müslümân olan kimseler demektir ki, onlar İbnu Abdi’l-Berr ve bir tâifeye göre sahâbîdirler. (Bitti.)

İşte bu sebeble **Süyûtî** onu “**Dürrüssehâbe fî Men Dahale Mısra Mine’s-Sahâbe**” isimli eserinde ashab (radıyallahu anhum) arasında zikretmiştir.

Derim ki; Başkaları da “Sahâbî değildir” demişlerdir.

Resûlüllah zamanına erişen kimsenin sahâbî olduğunda ihtilâf edilen kimselerden olunca bazıları onun sahâbi olduğunu kimileri de olmadığını söylemişlerdir.

O halde sen şöyle diyebilirsin:

Resûlüllah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) zamanına erişen ama vefatından sonra İslâm’a giren kimse, sahâbî olduğu tartışmalı bir kimsedir.

Bu bilinince…

Hâfız İbnu Hacer, **et-Telhîsu’l-Habîr**(1/74)’de,

لاَ وُضُوءَ لِمَنْ لَمْ يَذْكُرِ اسْمَ اللهِ عَلَيْهِ / “Abdestine (başlarken) besmele çekmeyenin abdesti yoktur” hadîsi hakkında konuşma esnasında, **Esmâ bintü Saîd İbni Zeyd İbni Amr** üzerinde söz ederken şunları söyledi:

Hâline gelince… O -sahâbe’den değilse de- sahâbe arasında zikredilmiştir; onun gibisinin hâlinden sorulmaz. (Bitti.)

Hâfız -Allah hayrını bol etsin- “Onun gibisi” sözüyle sahâbiliği tartışmalı olan kimsenin, hâlinden sorulmayacak sika râvîler içine gireceğini ifâde etmiş oluyor.

Geçmişin hulasası olarak şöyle diyebilirsin:

Mâliküddâr, Resûlüllah zamanına erişen, ama O’nun vefatından sonra Müslüman olan bir râvîdir.

Resûlüllah zamanına erişen ama vefatından sonra Müslüman olan her bir râvînin

sahâbî olup olmadığında ihtilâf edilmiştir ve sahâbî olup olmadığında anlaşmazlık olan her râvî sikadır; hâlinden sorulmaz.

Geçen mukaddimelerden çıkan netîce:

Mâliküddâr kesinlikle sikadır; hâlinden sorulmaz.

Allah en iyisini bilir.

İlzâmî bir cevâb… Yâni bu hadîs onu kabûl etmeyenlerin birçok hadîsi kabûl edişlerinde tutundukları ölçülere göre de haydi haydi sahîhtir. Öyle ki;

Mechûl olduğu iddiâsıyla, **ed-Dâr** diye meşhûr ve sahabe (rıdvânullâhi aleyhim)'nin imâmlarınca itimat edilen ve güvenilen bir kimse olan Mâliküddâr'ın rivâyetini reddeden Elbânî, ondan çok aşağı mertebede olanların rivâyetlerini kabûl etmektedir. Yanımızdaki misâller çoktur. Bunlar onun yolunun çelişkisini ve tutarsızlığını açıkça ortaya koymaktadır; en yüksek sesle seslenmekte ve en güçlü bir delil ile onu ilzâm etmektedir:

Buradan kalkarak ona, "Sen, sözü edilen râvîler hakkında –Mâliküddâr'dan aşağı mertebede olmalarına rağmen- işte böyle yaptın; öyleyse Mâlikuddâr hadîsini de kabûl etmeye mecbûrsun; yoksa mutaffiflerden yani çifte terazi sahiblerinden olduğunuzu kabul ve ilan etmiş olursunuz" deriz.[14]

Söz burada Elbânî'nin ibârelerinde bulunan birtakım ifadelere geldi kaldı ki, onlar hakkında susmanın güzel olmadığı kanaatindeyim. İşte sana onların açıklaması…

Elbânî: Mâliküddâr, âdâleti ve zaptı bilinmeyen bir kimsedir.

Derim ki: Burada kasdedilen zâhir adâlettir. O, dört (sika) kişinin ondan rivâyet etmesiyle şeksiz olarak adâletli bir kimsedir. Sen buna, **İbnu Sa'd** gibi bir Cerh ve Ta'dîl imâmının onun hakkında "marûftur" demesini ve sahâbe (radıyallahu anhum)'nin imâmlarının kâmil zatlara, adâlet ve murûet sâhibi kimselere ihtiyâc duyulacak işlerde ona itimâd etmelerini de ilâve et..

Elbânî: **İbnu Ebî Hâtim** onu "**el-Cerh ve't-Ta'dîl**"de zikretmiş, (fakat onu tanıtmamış ve sika olduğunu söylememiştir.) Bu da onun mechûl olduğunu anlaştırmaktır. **İbnu Ebî Hâtim**'in kendisinin -geniş ezberi ve malümatına rağmen- onun hakkında hiçbir tevsikten (güvenilir olmaktan) bahs etmemesi de bunu teyid etmektedir. O yüzden bilinmezlik üzere kalmıştır.

Derim ki (**Muhaddis Mahmûd Saîd**)

Bu, araştırmada bir kusurdur ki, böyle bir eksiklik sıfatını bulunduran kimsenin râvîler hakkında konuşması ve hadîslere hükümler vermesi lâyık ve câiz olmaz. İşte Elbânî'nin sadece **Râzî**'nin kitâbına itimat etmesi, onu görmekte olduğunuz bu şiddetli kusûra düşürmüştür. Yoksa bu zatı, önceden de geçtiği gibi **İbnu Sa'd**, "**Et-Tabakat**"ta (6/5), **İbnu Hibbân**, "**Es-Sikât**"ta (5/384), **İbnu Kesîr**, "**El-Bidâye**"de (7/100-101), **Zehebî**, "**Târîhu'l-İslâm**"da (3/69), **Hâfız**, "**El-Isâbe**"de (3/484), **Halîlî**, "**El-İrşâd**"da (1/313), **Hâfız Sehâvî**, "**et-Tühfetü'l-Latîfe**"de (3/445) zikretmiştir. (Onun) "**Tehzîbu't-Tehzîb**"de (7/226,8/217) de bahsi geçmektedir.

Bu eserlerden anlaşılmakta ve bilimektedir ki, Mâliküddâr adâlet sahibidir ve **Ebû Sâlih**'den başka bir topluluk da ondan hadîs rivâyet etmiştir.

Bu bir…

İkincisi: Şüphesiz ki **İbnu Ebî Hâtim**'in bir adam hakkında susması Mâliküddâr'ın -Elbânî'nin burada anlattığı gibi- mechûl olduğunu anlaştırmaz.

Şeyh Hammâd İbnu Muhammed el-Ensârî'nin[15] "**İbnu Ebî Hâtim**'in '**el-Cerh ve't-Ta'dîl**'de hakkında sustuğu herkes mechûldür" sözü bundan daha ileri bir asılsız iddiâdır.

Şeyh Hammâd bunu küllî bir kadıyye hâline getirdi!..

Derim ki (Muhaddis Mahmûd Saîd):

İbnu Ebî Hâtim bu râvî hakkında sustu; çünki o, onun hakkında ne bir cerh ne de bir ta'dîl bulmadı.

O, cerh ve ta'dîl bahisleri üzerindeki sözlerinin sonunda (1/37) şöyle dedi:

Üstelik biz (bu kitabda) cerh ve ta'dîl bulunmayan birçok isim zikrettik ki, haklarında cerh ve ta'dîl bulunması ümuduyla kendinden ilim rivâyet edilen herkesi içine alsın. Biz de böylece bundan sonra inşallah onları da diğerlerine katarız. (Bitti.)

Öyleyse haklarında cerh ve ta'dîlin bulunmaması, onların meçhûl olması demek değildir. Çünki meçhûl olmak bir cerhdir. Oysa o, bunu ne açıkça ne de işâretle söylemedi. Hattâ vakıa buna kesinlikle ters düşmektedir. İbnu Ebî Hâtim'in nice hakkında sustuğu râvî vardır ki, başka imâmlar onlar hakkında cerh veya ta'dîl bulmuşlardır. Ricâl kitâbları bunun misâlleriyle doludur.

Bundan daha da fazlası, İbnu Ebî Hâtim'in cerh ve ta'dîl'de itimat ettiği Ebû Hâtim, birçok sahâbî hakkında "Mechûldür" ta'birini açıkça kullanmıştır. Hâfız, bunu et-Tehzîb'de (3/357) açıkça ifâde etmiştir.

Sonra Elbânî (**Tevessül**'ünün 120. sayfasında) İbnu Hacer'in bu senede sahih hükmünü vermesini, meşğul olunmaya ve cevap vermeye değmeyecek düşük bir sözle îzâh etmeye ve yorumlamaya (!) kalkışmıştır ki bunda hiçbir fayda yoktur. Yardım istenen sadece Allah(Celle Celalühü)'tır.

Eğer dersen ki;

Kabûl edelim ki, Mâliküddâr, muhadramdır, sikadır, sahâbe'nin büyükleri onu (Ümmetin işlerinde) çalıştırdı… Ancak hâfızlardan ikisinin, **Münzirî** ve **Heysemî**'nin "Onu tanımıyoruz" dediklerini görmekteyiz; bunu ne yapacağız?

Derim ki;

Onu bu iki zat tanımadılar fakat başka hadîs imamları tanıdı; ne olacak? "**Tanıyan tanımayana karşı bir hüccettir**" dediler ama "Tanımayan tanıyana karşı bir hüccettir" demediler.

Burada faydadan boş olmayan bir incelik daha vardır ki o da şudur:

Elbânî, rastgele ve gelişigüzel konuşup bu zâtın meçhûl olduğunu iddiâ ederken **Hâfız Münzirî** ve **Heysemî** sadece tanımadıklarını söylediler ve mechûl (tanınmayan kimseler) olduklarına hükmetmediler. Bu da onların hadîs ilimlerini tam bilmelerini gösteren şeylerdendir.

Hâfız, "**el-Lisân**"da, **İsmâîl İbnu Muhammed es-Saffâr**'ın tercümesinde (1/432) şöyle dedi:

Onu **İbnu Hazm** tanımadı ve "**El-Muhallâ**"da "Onun mechûl olduğu"nu söyledi…. İmâmların bunun gibiler hakkındaki âdetlerinden biri de meramlarını "Onu tanımıyoruz" veya "Hâlini bilmiyoruz" sözleriyle ifâde etmeleridir. Fazla bir şey olmaksızın ona mechûllük hükmünü vermeleri, ancak onu tanıyan veya gelişigüzel konuşandan sadır olur. (Bitti.)

Öyleyse işi bilen, bu ilmin ehli olanların tavrı ile başkalarının tavrının arasındaki farkı iyi düşünsün. Elbânî'nin nice kez "Tanımamak"tan "Mechûldür" hükmüne döndüğü mevcûttur. Bu onun kitâblarındaki yaygın bir hatâdır. Ben buna **Hâfız Alâî** (rahimehullah)'nin "**en-Nakdü's-Sahîh limâ U'türıda Aleyhi min Ehâdîsi'l-Mesâbîh**"in mukaddimesinde tenbîhte bulundum. Vellâhu'l-müsteân…

Üçüncü illet İddiâsı:

Ebû Sâlih Zekvân es-Semmân ile **Mâlikü'd-Dâr** arasında kopukluk bulunmak ihtimâli…

Vehmedilen bu illeti "**Hâzihî Mefâhîmunâ**" / "Bunlar Bizim Mefhûmlarımız" kitabının sâhibi zikretti. (s.62,63)

Zikri geçen kitâbın sahibinin bu zannı, haktan hiçbir şey kazandırmayan bâtıl bir zandır. Bunun bâtıl olduğuna **Ebû Sâlih Zekvân**'ın Mâliküddâr gibi Medîneli ve rivâyetlerinin çoğunun da sahâbe (radıyellâhu anhum)'den olmasını ve tedlîsçi olmamasını bilmiş olman yeterlidir. Hadîs ve fıkıh üsülünde kararlaştırıldığı üzere, aynı asırda ve buluşmaya âdeten mâni olmayacak yakın mesâfede bulunmak senedin bitişik olması içün kâfîdir. Müslim Sahîh'inin mukaddimesinde buna dâir Buhârî dışındaki icmâı nakletmiştir.

Bu kadarında kifâyet vardır; Allah en iyisini bilir..

Elbânî'nin rivâyete yönelttiği tenkitlerden birisi de, vakanın, adı zik-redilmeyen bir adama dayandığı ve İbn Hacer'in, **Seyf b. Ömer**'in "**Futuh**"undan naklen söz konusu meçhul adamın, **Bilal b. el-Haris** olduğunu söylemesi [16] idi. **Seyf b. Ömer et-Temîmî el-Esedî el-Kûfî** (v. 180/796), Elbânî'nin de ifâde ettiği gibi, ittifakla zayıf bir râvîdir/ahbaridir.[17]

Görebildiğimiz kadarıyla onunla ilgili en iyimser değerlendirme şudur: "Seyf'in bazı hadisleri meşhur (ve maruf)dur. Ekseriyeti ise münkerdir. O, sıdktan ziyade za'fa yakındır." [18]

Resûl-i Ekrem (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in kabrine gelen zatın, isim olarak tespiti konusunda **İbn Hacer** tarafından **Seyf**'in kaynak gösterilmesi, kanaatimizce yadırganacak bir durum değildir. Çünkü asıl itibariyle,

rivâyetin İbn Hacer'in tespitine göre sahih bir isnatla sübutu, tamamen Seyf'in dışında meydana gelen bir gelişmedir. Seyf, sadece gelen zatın kim olduğu sualine cevap ararken devreye girmektedir.

Bu merhalede Seyf kaynaklı bir bilginin malzeme olarak kullanılması, tenkit mevzuu olmasa gerekir. Üstelik söz konusu malzemeyi kullanan İbn Hacer, Seyf'in zayıf oluşunun farkındadır ve onun hakkında teferruatlı bilgiye sahip bulunmaktadır.[19]

İbn Hacer, **İbn Hibbân**'ın Seyf hakkında konuştuğunu onun hadiste zayıf, tarih konusunda ise sağlam dayanıklı olduğunu söylemiştir. [20]Bu hadisimizdeki gelen adamın, Bilal b. Hâris el-Muzenî (v. 60/680) olduğunu söylemesi tarihi meselelerden olduğundan, İbn Hacer "**Tahzibu't-Tehzib**"de tarihi meselelerde bilinmeyen bir kişiyi tayin ederken Seyf'e itibar etmiştir.

Kaldı ki, yer ve tarih itibariyle, Seyf'in verdiği bilgiyle çelişen bir durum da varid değildir. Çünkü adı geçen **Bilal b. el-Haris el-Müzenî**, Medinelidir ve Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'ın, Mekke fethi öncesinde Medine'ye gelmelerini temin etmek üzere, Müzeyne kabilesine haberci olarak gönderdiği ve Mekke fethine bin kişilik bir kuvvetle katılan **Müzeynelileri**n üç sancaktarından biri olan sahabidir.[21]

(Yağmur) isteyen kişinin kim olduğu belli olmasa bile, mühim değildir. Mühim olan **Hazreti Ömer (Radıyallahu anh)** ve diğer **Ashab-ı Kirâm (radıyallahu anhum)**'ın tavrıdır. Hazreti Ömer (Radıyallahu anh)'e haber verildiğinde, bu işe karşı çıkmaması, aksine ağlaması ve: "Yâ Rab! Ancak aciz kaldığım şeylerde eksiklik yapmaktayım" demesidir. Hazreti Ömer ve diğer sahâbe (radıyallahu anhum) efendilerimizin, şirk vesilesine veya bir şirk çeşidine sessiz kalmaları düşünebilinir mi?

Diyorlar ki: Sahih olduğu takdirde de, (onda bu işin câizliğine dâir) hiçbir hüccet yoktur. Çünkü sahâbe (radıyallahu anhum)'nin ameli buna ters düşmektedir. Hâlbuki onlar, Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'ı en iyi bilen kimselerdir. Allah en iyi bilir.

Cevap: Bu delilsiz bir biçimde Sahâbe-i Kirâm'ı şirk ile suçlamaktır. Hâlbuki onlar, Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'ı en iyi bilen kimselerdir, denilmesine rağmen, zımnen ben onlardan daha iyi bilirim demektir. **Bilal b. Hâris** ve Hazreti Ömer, yaptıkları işin ashâbın ameline ters düştüğünü anlayamadı ve hâşâ şirke girdi; ama bunlar anladı. **el-Futuh** sahibi Seyf'ler ve İbn Hacerler anlayamadı, ama bunlar anladı! Hasbünallahi ve ni'mel vekil…

Sahâbe (radıyallahu anhum)'nin ameli, yine sahâbî olan birinin şu ameline ters değil, onun bir başka şeklidir. Bunun en açık delili de Hazreti Ömer'in şu amele karşı çıkmamasıdır.

Onlar, en tehlikeli ve helâk edici bir bâtıl olan şirk karşısında susmak isyânından uzak olduklarına göre, ortada meşrûiyyete dâir sükûtî bir icmâ' vardır. **Sahâbe-i Kiram**'ın, şu ameli inkâr ettikleri ispat edilmedikçe, onlar hakkında kötü zann sahibi olmayanlar, bu dediğimizi kabûle mecbûrdurlar.

Elbanî'nin Çelişkilerinden Bir Tanesi

Elbânî'nin Mâlik ed-Dâr hadisini zayıf göstermeye çalışırken yaptığı tahrif ve Mâlik ed-Dâr hakkında hadis âlimlerinin verdikleri bilgileri eksik ve çarpıtarak aktarması, okuyucularına bildirmemesi, Elbânî'nin güvenilmez olduğuna delâlet eden tek olay değildir.

Meselâ, **Prof. Dr. Zekeriya Güler**, başka bir hadisi ele alırken şu tespitleri yapıyor:

Ebû'l-Cevza Evs b. Abdullah (Radıyallahu anh)'tan; "Medine halkı şiddetli bir kıtlığa maruz kalmıştı. Onlar Aişe (Radıyallahu anha)'ye gelerek durumdan yakındılar. Bunun üzerine **Aişe (Radıyallahu anha)**:

"Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in kabrine bakın, ondan semaya doğru bir delik açın. Onunla sema arasında bir engel bulunmasın!" dedi. Onlar da hemen dediğini yaptılar. Bunun üzerine, bize öyle bol yağmur yağdı ki, otlar yeşerdi, develer yağdan çatlarcasına semizleşti. Bundan dolayı o yıla: "çatlama yılı" denildi."

İşine gelmeyen bir hadisi raviyi zayıflatmaya çalışırken Elbânî bakın ne yapıyor:

"Râvîlerden **Saîd b. Zeyd**'in sika olduğunu ifade eden **İbn Maîn**, **İbn Sa'd**, **Buhârî**, **İclî**, **Ebû Ca'fer ed-Dârimî**, **Ahmed b. Hanbel** ve **İbn Hibbân** gibi otoriteleri âdeta görmezlikten gelen Elbânî **Râvî Saîd b. Zeyd** hakkında çok konuşulduğundan zayıf olduğunu delil olamıyacağını söylüyor. Elbânî'nin işine geldiği başka bir hadiste daha önce zayıf dediği delil olarak kabul etmediği aynı ravi olan **Saîd b. Zeyd**'in hakkında bu sefer şöyle diyor Elbânî: "Hadisin isnadı hasendir. Râvîlerin hepsi de sikadır. Saîd b. Zeyd hakkında söz söylenmiştir. Ama bu, onun hadisini hasen derecesinden aşağı düşürmez…"diyor Elbânî.

Gördüğünüz gibi işine gelmediğinde Buhârî, Ebû Ca'fer ed-Dârimî, Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibbân gibi otoriteleri âdeta görmezlikten gelerek onların sika dediği raviyi kabul etmezken işine geldiğinde bu sefer kabul ediyor sıka dıyor.. Elbânî'nin bu çelişkisi bir tane deyildir.

Elbânî Hişam **Ibn Saad-El Albani** (**"silsiletu'l-ehadisi's-sahiha"**, 1/325″) kitabında: Hişam İbn Saad güçlü ravidir diyor, ama (**İrvau'l-galil fi tahrici ehadisi Menari's-sebil**, 1/283)'de Elbânî kendisiyle çelişerek diyor ki:"Hişam İbn Saadin zihni zayıf idi"

Ali Ibn Said El-Razi-El Albani onu (**"İrvau'l-galil fi tahrici ehadisi Menari's-sebil**, 7/13″) kitabinda zayıf, (**silsiletu'l-ehadisi's-sahiha**, 4/25)'da ise güçlü ravi saymıştır.

Elbani kendinin ("silsiletu'l-ehadisi's-sahiha, 1/638 no. 365") kitabinda **Yahya bin Malik**'in 6 esas hadis alimi tarafından redd edildiğini ve tehdib, tekrib veya tehdib kitablarında kayd edilmediğini söylüyor.

Bu Elbânî'nin açık bir hatasıdır. **İmam Hacer El Askalani** Yahya bin Maliki kendi kitabında, "**Ebu Eyyub El Meraaci**" lakabi ile kaydetmiştir. (**Tahdib el-**

Tahdib 12/19)

Hz. Aişe (r.a.): Kim söylese ki, Resulallah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ayak üste abdest bozuyor inanmayın, o oturmadikça abdestini bozmazdı. (Tirmizi, Nesai) Elbani (**Mişkat el-Masabih** cilt 1/sayfa 117) adli kitabında bu hadisi zayıf saydığı halde (Mişkat el-Masabih, cilt 1, sayfa 345, no 201)'da kendiyle çelişerek sahih saymıştır.

Bu kitaptaki ikinci hadisin tahriçinde geçen **Hz. Osman (radıyellâhu anhu)**'a bir ihtiyâcını anlatamayan adama **Osman İbnu Huneyf (radıyallâhu anhu)** âmâ hadisindeki gibi tevessülü öğrettiği hadisi zayıflatmaya çalışan Elbânî bakın ne yapıyor.

Tenbîh: İbârelerdeki garip kafa karıştıma ve söz makaslamalardan biri de Elbânî'nin -Allah bizi de onu da affetsin- Tevessül adlı eserinin (sh:86) da Elbânî nin şöyle yapmasıdır:

Alî İbnu'l-Medînî şöyle dedi: "Ticaret için Mısır'a gider gelirdi…." de Elbânî'nin Ali İbnu'l-Medînî'nin ibaresinden **Şebîb İbnu Saîd**'in ezberinin zayıf olduğuna delil getirmiştir. Halbuki Elbânî **İbnu'l-Medînî**'nin sözünden başında söylediği en mühim kelimeyi kesmiştir ki o da Alî İbnu'l-Medînî Şebîb İbnu Saîd'in "sikadır…" sözüdür.

İlmî emanet işte böyle olur(!) Allah'tır kendinden yardım istenen…

Elbânî, (ilimden, doğrudan ve haktan) uzaklaşıp kendinden önce hiçbir kimsenin gitmediği garîb bir yola girdi ve Şebîb'i sika gören hafızların sözlerini ihmal etti, zikretmedi. (Detaylı bilgi için bu kitaptaki ikinci hadisin tahriçine bakabilirsiniz).

Elbânî'nin **Saîd b. Zeyd**' bu çelişkili durumu **Hasan b. Alî es-Sekkâf**, **Tenâkuzât-ı Elbânî** isimli birkaç ciltlik eserinde, bu ve başka misallerle bu tezatlıkları açıklamıştır. Ayrıca **Mahmud Saîd Memduh** "**Naktu's-Sahih Haşi-yesi**"nde, birçok örnekler ortaya koymuştu.

Mahmud Said Memduh Albânî'nin **İmam Müslim**'in Sahihi'nde rivayet ettiği bazı hadislere zayıf demesinden dolayı **Tenbîhü'l-müslim ilâ te'addi'l-Albânî alâ Sahihi Müslim** adlı küçük hacimli kitabını kaleme almış, bilahare Albânî'nin değerlendirmelerini tenkit ettiği "**Et-Ta'rîf Bi Evhâmi Men Kassame's-Sünen İlâ Sahihin ve Zaîf**" adıyla (İbadât kısmı) altı cilt halinde **Dubai**'de tabedilmistir.

Elbânî'nin bu yaptığına ne denir?! Bir yerde haklı çıkmak, hadisi zayıflatmak için Saîd b. Zeyd'i zayıf ravi deyip kabul etmiyor. Başka bir yerde aynı raviyi kabul ediyor. Böyle bir hadisçinin sözlerine ne kadar güvenilir.

Sonuç olarak, bu rivayete itiraz eden Elbanî'nin gerekçelerinin yetersizliği anlaşılmakla beraber, bu hadisle amel etmeye engel olacak bir sonuç çıkarmak, pek de ilmî olmasa gerekir. Ciddi hadis çalışmaları olan Elba-nî'nin, hadislerden yola çıkarak kadına altını haram etmesi, gibi Ehli Sünnet dışı bir görüş ortaya atması başka konularda da hatalı olabileceğini gösterir.

Elbanî, bazı erkekler nişan yüzüğü adı altında, parmaklarına altın yüzük

takarlar. Bu âdet bize Hıristiyanlardan geldiği için, evvelâ onlara benzemek olur. Sonra da, İslâm prensiplerine göre, altın takmak erkeklere zaten harâmdır. İleriki sayfalarda zikrettiğimiz, altını kadınlara bile yasak eden naslara muhalefet etmektir. [22]

Elbânî, erkeklere altın yüzük takmanın harâm olduğuna dair altı tane hadîs-i şerîf zikrettikten sonra, kadınlara da altın yüzüğün harâm olduğuna dair şu hadis-i şerîfi zikretmektedir:

"Dostuna ateşten bir halka giydirmek isteyen, parmağına altın bir yüzük taksın. Mahbûbunun boynuna ateşten bir tasma takmak isteyen, altından bir gerdanlık taksın. Dostunun koluna ateşten bir çember takmak isteyen, altından bir bilezik taksın." [23] Kitabın mütercimi Ali Aslan, bu hadîs-i şerîfin altına şöyle bir not ilâve etmiş: Elbanî ninbu fetvası, dört mezhebe muhalif bir fetvadır. Dört mezhebe göre de, altın kadınlara helâldir, bilinsin." demektedir.

Görüldüğü gibi, Elbanî bilerek veya bilmeden büyük hatalar yapıyor. Böyle hatalar yapan birisinin tahriçlerine güven olur mu? Selefi görüşü üzere olduğunu idda edenler, Elbânî'ye büyük muhaddis diyorlardı. Elbanî'nin durumunu gördükten sonra, Elbanî'nin bir hadise zayıf veya uydurma dediği zaman, o hadisin öyle olmayabileceği bilincinde olmaları lazım.

İTİRAZ

Dost düşman herkesin şehadetiyle konunun uzmanı olan bir âlimin, ulaştığı yeni bilgilerle ictihadını değiştirip hatasından dönmesinin neresinde bir çelişki vardır?

İmam Ebu Hanife, "Ey Ebu Yusuf! Benden her duyduğunu yazma! Çünkü ben bir beşerim. Bugün bir şey söyler, yarın ondan dönebilirim." Derken size göre "Ben tenakuzları olan çelişkili birisiyim." mi demek istemiştir?

İmameyn -söylendiğine göre mezhebin üçte birinden geri dönerken size göre çelişkiye mi düşmüştür? Elbani'nin çelişki ve tenakuzatına değil, hatadan dönme erdemini göstermiştir.

CEVAP

Evet, bir âlimin, ulaştığı yeni bilgilerle ictihadını değiştirip hatasından dönmesi gayet normaldir. Fakat yukarda verdiğimiz örneklere bakacak olursanız burda Elbani'nin okuycudan bazı bilgileri gizleme, bildirmeme gibi durumları var. Burda ulaştığı yeni bilgilerle içtihadını değiştirme gibi bir durum yok. Ayrıca dikkat edin yukarda gösterdiğimiz gibi ravi hakkında Elbânî nin ilk sözü "hakkında çok konuşulduğundan zayıf olduğunu delil olamayacağını söylüyor. İkinci tesbitinde de Saîd b. Zeyd hakkında söz söylenmiştir. Ama bu, onun hadisini hasen derecesinden aşağı düşürmez diyor Elbânî.

Yani ravi aynı ravi ilk sözünde hakkında söz söylendiğini söylüyor. İkinci sözünde de bunu tekrar ifade ediyor. Yani ravi hakkında ulaştığı yeni bir bilgi yok. Ulaştığı yeni bilgilerle ictihadını değiştirme gibi bir durum yok. Biz bu tür çelişkilerinden bahsediyoruz.

Yoksa Elbânî nin ulaştığı yeni bilgilerle ictihadını değiştirip hatasından döndüklerine biz bişey demiyoruz. İctihadını değiştirip hatasından döndükleri o kadar çok ki biz buraya yazmadık zaten onları.

Elbânî'nin çelişkili ifadeleri hataları birkaç tane değil.

Elbanî'nin ne kadar büyük bir otorite (!) olduğu, Mahmud Saîd Memduh'un "**Ref'u'l-Menare**"sini, **Et-Ta'rîf** isimli eserini, ondaki Elbanin Kütüb-i Sitte'deki bin civarındaki rivayet üzerinde cahilce yaptığı "zayıftır" dam-galamaları ve verdiği yersiz hükümleri, "**en-Nakdu's-Sahîh**"ini, **Hasan Sekkaf**'ın "**Tenakuzatü'l-Elbânî**" isimli üç ciltlik kitabında yüzlerce zikret-tiği çelişkileri okuyanlar çok güzel anlar. **Abdulaziz el-Ğumarî**'nin eseri baştan sona onun hatlarını çelişkilerini, Abdullah el-Ğumarî'nin bu kıssa ile alakalı olarak kaleme aldığı risalesinde onun, işine geldiği yerde bir raviyi nasıl güvenilir, gelmeyen yerde ise Buhari'nin ravilerini nasıl yerden yere vurduğunu anlatır. Bazı alimler Elbanî'nin bu kadar hata ve çelişkilerini bilmedikleri için ilk başlarda Elbanî'yi övmüş olabilirler. Fakat ciltler do-lusu hata ve çelişkilerini bildikten gördükten sonra Elbanî'yi övmemişlerdir, Abdullah el-Ğumarî' gibi sonradan tenkit etmişlerdir.

Elbani'in asıl ülkesi **Arnavutluk** olup yirmili yaşlarında hadis ilmi ile meşgul olmaya başladı. Bir yandan saat tamirciliği yapıp bir yandan da **Daru'l-kutubi'z-Zahiriyye** giderek oradaki hadis yazmalarını incelemeye başladı. Böylece bir hocası olmadan kendi kendini hadis alanında yetiştirdi. Daha sonraları bir hocadan hadis rivayet icazeti aldı.

Bir hocası olmadan kendi kendini yetiştiren Elbani'nin yukardaki bahsettiğimiz dört mezhebin görüşüne aykırı fetva vermesi, birkaç cilt hadislerin tahriçlerindeki hataları ve çelişkileri olması normal.

Normal olmayan bu kadar hatları çelişkileri olan **Selefi** görüşü üzere olduğunu iddia edenler, "Büyük Muhaddis" dedikleri Elbani'nin bir hadise zayıf veya uydurma demişse artık o hadis zayıf veya uydurma olarak görüyorlar. Diğer eski meşhur muhaddislerin dedikleri ikinci planda atıp kabul etmiyorlar. Önemli olan bu kadar bilerek veya bilmeden hata eden Elbani nin Müslümanların yaptıklarına dair getirdikleri hadislere zayıf veya uydurma demesine bazı insanların inanıp güvenmesi sonucunda müslümanları bidat veya şirk işlemekle itham etmeleri önemli olan budur. Siz madem Elbani' nin hataları olabileceğini hatasından dönmesini bir erdem olarak kabul ediyorsunuz o zaman onun bir hadise zayıf dediği zaman o hadisin zayıf olmayabileceğini de düşünüp kayıtsız şartsız onun görüşlerine teslim olmamanız lazım. Hadisleri kolayca zayi etmemeniz lazım.

Yukardaki hadise zayıf diyen Elbanî'nin bu durumunu anlattıktan sonra hadise dönelim. Netice itibariyle, vefatından sonra Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile tevessül ve istiskanın cevazını gösteren ilgili rivâyet,[24] İbn Hacer'in de ifâde ettiği üzere sahih olmalıdır. Nakledilen vaka, rüyanın delil olarak kullanıldığı ileri sürülerek tenkit mevzuu da yapılmamalıdır. Çünkü rüya ile ahkâmın sabit olmadığı, bilinen bir husustur.

Bu vakayı önemli kılan nokta, **Bilal b. el-Hâris**'in uyanık olduğu halde yaptığı tatbikattır. Bu da onun, Ravza-yı Mutahhara'ya gelerek Resûl-i Ekrem

(Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'den ümmeti için, Allahu Teâlâ'dan yağmur niyazında bulunma talebidir.

Bazıları, İbn Hacer'in hadisi "sahih" kabul ettiğini inkâr etmişlerdir. Bu iddiada bulunan şahıslar, bir de hakikatın tarafında olduğunu iddia ederler. İbn Hacer'in "**Fethü'l-Bâri**"deki sözlerine rağmen, bu ölçüsüzlüğü yapmaları anlaşılır gibi değildir.

İbn Hacer'in bu rivâyeti, **İbn Ebî Şeybe** (v. 235/938) "Sahih bir senet ile yapmıştır" şeklindeki sözlerini, sonrasında da aktardığı bu kıssayı acelecilikten mi göremediler acaba?

Sonra İbn Hacer, Seyf'in "**Fütüh**" adlı eserinde, Allah Resûlü'nü rüyada gören sahâbeden "**Bilal b. Haris**'tir." sözünü aktarmıştır. İbn Ebî Şeybe'den burada aktarılan kıssa ve senet aynıdır. Dolayısıyla bu "Bu rivâyetin senedi sahihtir." hükmü, hem **Beyhakî**'nin hem de İbn Ebî Şeybe'nin rivâyetleri için geçerlidir. İnsaf sahipleri, artık durumun farkına varmalıdırlar. İbn Hacer'in"İsnat sahihtir." sözleri, "Hayır! İbn Hacer bu rivâyeti sahih görmemiştir." diyenlerin yüzüne bu gerçeği haykırmaktadır.

Bir de kalkıp İbn Hacer'in bazı sözlerini rivâyetin sahih olduğunu ispatlamak için kullanmaya kalkarlar. Bu hususta İbn Hacer'in sözlerinden medet umanlar, ne olurdu diğer meselelerde de İbn Hacer gibi düşünseydiler. İbn Hacer, tevessülü ve Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in kabrine ziyaret için yola çıkmayı kabul eden bir kimsedir.

İbn Hacer'in rivâyeti "sahih" kabul etmediğini iddia eden bu adamlar, bir yandan da sanki eğer İbn Hacer hadisi "sahih" görse idi, onu kabul edeceğini ve aslında ona itimat ettiklerini ima etmeye çalışırlar.

İTİRAZ

A'meş tedlîsçidir ve (bu rivâyette) işittiğini açıkça ifâde etmemiştir,

CEVAP

Bir yanda A'meş'in tedlîsçi olduğunu, **Zehebî**'den ve "**el-Mîzân**"ından, İbnu Hacer'den ve kitâbları "**et-Takrîb**"den, "**et-Tehzîb**"den ve "**Lisânü'l-Mîzân**"dan öğrenirken öte yandan -âlimler şöyle dursun- ilim talebelerinin bile düşmeyeceği hatâya düşüyorlar.

Öyle ki;

A'meş her ne kadar tedlîsçi ise de, işittiğini açıkça ifâde etse de etmese de hadîsi burada iki sebeple makbûldür.

Birinci Sebep:

Tedlîsçi râvîler -hafiften ağıra doğru giden- yedi sekiz mertebededirler ve A'meş tedlîsçilerden ikinci mertebedeki tedlîsçilerin arasında zikredilmiştir.[25] Onlar da imamlıkları ve yaptıkları rivâyetlere nisbetle tedlîslerinin az olmaları yüzünden hadîslerini imamların aldıkları ve sahîh kitâplarda rivâyet ettikleri kimselerdir. O halde A'meş -işittiğini açıkça

ifâde etse de etmese de- hadîsi makbûl bir kimsedir.

İkinci Sebeb:

Biz A'meş'in hadîslerinden, -üçüncü ve sonraki mertebelerdeki tedlisçiler gibi- işittiğini açıkça ifâde etmediği hadîsleri kabûl etmesek de onun hadîsi burada makbûldür. Çünkü o, Zekvân es-Semmân olan Ebû Sâlih'den rivâyet etmektedir.

Zehebî, "**el-Mîzân**"da (2/224) şöyle demektedir:

(A'meş) "an" dediği zaman buna tedlîs ihtimâli girer; ancak İbrâhîm, **İbnu Ebî Vâil**, **Ebû Sâlih Semmân** gibi çok rivâyet yaptığı şeyhlerinde böyle değildir; çünkü onun bu sınıfdan yaptığı rivâyeti muttasıl/bitişik olmaya hamledilir.

Bu iddialarına rağmen, kalkıp hadisin tenkidini kendileri yapmaya kalkarak rivâyet zincirinde Â'meş'in (lakaplı) bulunduğunu ve onun da müdellesrivâyetler yaptığı için hadisin zayıf kabul edilmesi gerektiğini iddia ederler. Hale bakınız ki, bunlara: "Âmeş'in müdelles rivâyet yaptığını nereden biliyorsunuz?" diye sorsanız, onlar da yine İbn Hacer'den ve onun "**et-Takrib ve't-Tehzib**" kitabından diyeceklerdir.

Hem İbn Hacer'e itimat ettiğini söyleyeceksiniz, hem de onun "Âmeş'i müdelles rivâyetler yaptığı" hükmünü yine ona karşı kullanarak, onun "sahih" dediği rivâyeti reddetmeye çalışacaksınız. Bu açık bir çelişkidir. Üstelik bunlar, daha bu ilmin müptedilerinin bile yapmaması gereken bir hata yapmaktadırlar. Nerede kaldı ki hadislerin "sahih" ya da "zayıf" olduğunu tespit edebilecek birinden böyle bir hata beklensin. Şöyle demektedirler:

Hadisin senedinde "Âmeş'in Ebû Sâlih es-Semmân'dan rivâyeti vardır. Âmeş'in "müdelles" rivâyetler yaptığı ittifakla sabittir. "Müdelles rivâyet yapan kişi, sika ve güvenilir de olsa, rivâyeti makbul değildir. Rivâyetin makbul olabilmesi için açıkça kimden işittiğini söylemesi lazımdır."

Bu kaideyi aktaranlar, maalesef bir hata yapmışlardır. Bu kaideden, **İbn Müseyyeb** ve Âmeş gibi müdelles ve mürsel rivâyetler yapanlar, ulema tarafından istisna edilmiştir. Hafız Zehebî (v. 748/1374) "**Mizanü'l-İ'tidal**" adlı eserinde, bunu şu şekilde izah etmiştir:

A'meş'in, bazen kim olduğunu bilmediği zayıf bir râvîden gelen rivâyeti tedlis ettiği olmuştur. Eğer "o bize anlattı" gibi râvîden bizzat duyduğunu ifâde eden bir cümle kullanırsa, bir sorun yoktur. Ama eğer "ondan bana geldi" gibi kapalı bir ifâde kullanırsa, orada tedlis ihtimali var demektir. Eğer "ondan bana geldi" ifâdesi, onun çokça rivâyet yaptığı İbrahim, İbn Ebu Vâil, Ebû Salih es-Semmân gibi hocalarından biriyse, burada tedlis olmadığına ve rivâyetin muttasıl olduğuna hükmedilir."

Zat ile tevessülü kabul etmeyenler, ne Peygamber, ne de sahâbe böyle duâ etmemiştir. Bize ulaşan bir haber de yoktur, diyorlardı. İşte haber, işte sahâbe,(…) sahihliğini, zayıflığını tartışıyoruz. Sizin zayıf kılmaktaki eksikliğiniz de ortada. Ama geçmiş âlimlerinizi o kadar çok taklit edi-yorsunuz ki, bu gerçekleri görmemek için gözlerinizi kapatıyorsunuz. Sizin âlimleriniz hiç hata etmezler mi? El-insaf…

Elbânî diyor ki: Hadis'in sahih olduğunu kabul etsek bile Peygamber'in zâtı ile değil, duâsı ile tevessül olur. **Hazreti Abbâs** (Radıyallahu anh)'ta olduğu gibi.

Elbânî bu ifadesiyle, yukardaki hadisin tahrici karşısındaki çaresizliğini bertaraf etmeye çalışmaktadır. Ama bu çaba, boş bir çırpınıştan başka bir şey değildir.

İbn Teymiyye der ki: Kuraklık olduğu zaman, birisi Peygamberimiz'in (aleyhisselâm) kabrine geldi ve kuraklık hakkında şikâyet etti. Daha sonra Peygamberimiz'i gördü. Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem): "Ömer'e git ve istiska namazı kılmasını söyle!" buyurdu.

Buna benzeyen birçok doğru rivayet mevcuttur. Bazı insanlar Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in kabrine gelerek Peygamberimiz'den bir şeyler istedi ve istekleri yerine geldi.

Bunun gibi, salih zatlar da insanlara yardım edebilir. Biz bunu inkâr etmiyoruz, diyor, Selefi görüşü üzere olduğunu iddia edenlerin görüşlerinin kaynaklarından biri olan İbn Teymiyye.

Selefi görüşü üzere olduğunu iddia edenler kerameti kabul ettiklerini söylüyorlar. Fakat bazı ilmi seviyesi az olanlar bu gibi şeylere şeytandandır, diyorlardı. [26]

SONRAKİ BÖLÜMDE BEŞİNCİ HADÎSİN DEVAMI

---

[1] İbn Ebî Şeybe, el-Musannef, VII, 482-483; İbn Abdilber, el-İstiab, II, 464; Halilî, el-İrşad, I, 313-314; el-Beyhakî, Delâil, VII, 47.

[2]İmâm Buhârî, et-Târîhu'l-Kebîr, (Dâru'l-Fikir): 7/304 (Md:1295)

[3]İbnü Kesîr, El-Bidâye: 8/93-94 İbnü Kesîr bu rivâyetin isnâdının sahîh olduğunu söyledi.

[4]İmâm Sübkî, Şifâu's-Sikâm: 144-145

[5]İbnü Ebi Şeybe, el-Musannef (6/356-357, H: 32002)

[6] İbn Asakir, Tarihu Medineti Dımaşk (Tercemetü Ömer b. el-Hattâb), LIII, 294.

[7] İbn Ebî Hatim, el-Cerh, VII, 213.

[8] Nûh 71/10-11.

[9] Elbânî, Tevessül, s. 131-133.

[10] İbn Sa'd, et-Tabakat, V, 12.

[11]İmâm Buhârî, et-Târîhu'l-Kebîr, (Dâru'l-Fikir): 7/304 (Md:1295)

[12] Buhârî, et-Tarihu'l-Kebir, VII, 304-305.

[13] İbn Hacer, el-İsabe, III, 484.

[14] [Mahmûd Saîd Memdûh'un Ref'u'l-Menâre metnine yazdığı aşağıdaki on maddeyi mevzûmuz noktasında tâli bir husus olması düşüncesiyle dipnota almayı münâsib gördük. M. Saîd Memdûh şöyle diyor:] Elbânî'den on râvî hakkındaki sözlerini nakledecek ve böylece, bu dediğimizi okuyucuya açıkça isbat edeceğiz.

1-Muhâcir İbnu Ebî Müslim.

(Elbânî) bu râvî'nin hadîsini, es-Sahîha'sında (2/487), sikalardan bir topluluğun ondan rivâyet etmesi ve İbnu Hibbân'ın O'nun (bir) hadîsini sağlam bulması sebebiyle ceyyid/güzel kabûl etti.

Derim ki; İbnu Hacer'in et-Takrîb'inde (s.548), bu râvî içün "makbûldür"[14] denilmektedir. (Bitti.)

2-Yahyâ İbnu Uryân el-Herevî.

(Elbânî), es-Sahîha'sında (1/49) bu râvînin hadîsini sahîh kabûl etmiştir. Delîli de Hatîb el-Bağdâdî'nin, Târîh(in)'de (14/161) onu tanıtırken, "Muhaddis idi" demesi!!..

Derim ki; ben onun gittiği yoldan hep taaccüb etmişimdir. Çünki tahdîs/hadîs rivâyet etmek, ta'dîl/kişinin âdil olduğunu gösteren ibârelerinden değildir. Kişinin muhaddis veya hâfız olmasından, hadîsinin sahîh veya hasen kabûl edilmesi gerekmez. Bu, açıklamaya muhtâc olmayacak bir açıklamadır.

3-Mûsâ İbnu Abdillâh İbni İshâk İbni Talha el-Kuraşî.

Elbânî es-Sahîha'sında (1/295) bu râvînin bir hadîsinin sahîh olduğunu söylemiştir.

Hâlbuki et-Takrîb'de (s.552) O'nun hakkında "Makbûldür" denilmiştir.

4-Mâlik İbnu'l-Hayr ez-Ziyâdî.

Elbânî Bu râvînin hadîsini, bir sika/sağlam râvîler topluluğunun ondan rivâyeti ve İbnu Hibbân'ın onun hadîs(lerinden bir)ini sahîh bulması sebebiyle sahîh kabûl etmiştir. (Es-Sahîha:2/517)

5-Avn İbnu Muhammed İbnu'l-Hanefiyye.

Elbânî bu râvînin bir hadîsini hasen bulmuştur. (Es-Sahîha:2/274) Halbuki bu da önceki gibidir.

6-Abdullah İbnu Yesâr el-A'rec el-Mekkî; İbnu Ömerin âzâdlı kölesi.

Elbânî bu râvînin hadîsini es-Sahîha'sında (2/290) ceyyid/güzel buldu. O da yine öncekisi gibidir.

Et-Takrîb'de (s.330), "Makbûldür" denilmektedir.

7-Muhammed İbnu’l-Eş’as.

Elbânî bunun hadîsini es-Sahîha’sında (2/313), İbnu Hibbân’ın O’nu sika bulması, bir topluluğun ondan rivâyet etmiş olması ve büyük bir Tâbiî olması sebebiyle ceyyid/güzel bulmuştur.

Halbuki et-Takrîb’de (s.469) O’nun hakkında da “Makbûldür” denilmektedir.

8-Ebû Saîd el-Ğifârî.

Elbânî bunun bir hadîsini es-Sahîha’sında (2/297) sahîh bulmuştur. Zâtının mechûl olduğunun kalkmasından sonra şu sözleri söyledi:

“Sonra O, büyük bir Tâbiî’dir; Onun gibisinin hadîsini hâfızlardan bir topluluk hasen kabûl eder. İşte bu yüzden isnâdını Hâfız İrâkî çâresiz ceyyid/güzel buldu. Kalbimin kendisine genişlediği ve nefsimin mutmain olduğu işte bu hükümdür.” (Bitti.)

Derim ki;

Be adam!.. Ğifârî ve Mâliküddâr arasındaki fark nedir?

9-Bişr İbnü Abdillâh İbni Ömer İbni Abdi’l-Azîz.

Elbânî Onun bir hadîsini es-Sahîha’sında (2/392) İbnü Ebî Hâtim’in susması, sikalardan bazısının O’ndan rivâyet etmesi ve İbnu Hibbân’ın es-Sikât’ında bulunması ihtimâli sebebiyle hasen bulmuştur.

Derim ki;

İbnu Hibbân O’nu Tebe-i Tâbiî’nde zikretmiştir (8/138). Şu hâlde O’nun tabakası, Muhadram olan ve büyük Sahâbîlerin itimâd ettiği sika râvî Mâliküddâr’a nisbetle çok aşağılardadır; lâkin bir şeyi sevmiş olman kör ve sağir eder. Hevâya/nefsin şiddetli arzu ve isteğine uymaktan Allah’a sığınırız.

10-Sâlih İbnu Havvât.

Elbânî O’nun bir hadîsini es-Sahîha’sında (2/436), sika râvîlerden bir topluluğun O’ndan rivâyet etmesi ve İbnu Hibbân’ın O’nu sika bulması sebebiyle hasen bulmuştur.

Derim ki;

Bu râvî hakkında et-Takrîb’de (s.271) “Sekizinci tabakadan makbûl bir râvîdir” denilmiştir. (Bitti.)

O nerede, ikinci tabakadakiler nerede?

[15][El-Câmiâtü’l-İslâmiyye mecmûasında “Tevessülün sahîh mefhûmu” veya “Tuhfetü’l-Kârî fî’r-Reddi Ale’l-Ğumârî” ismiyle neşredilen ona âid makaleler mecmûasında. Okuyucunun Tevessül Hadîsi hakkında yazılan bu kitâbdaki (Ref’u’l-Menâre’deki)araştırmada gördüğü şeylerde O’nun “Tühfe”sinin savrulmuş olduğu bulunmaktadır. Sonra Ebû Bekr el-Cezâîrî’nin “Ve Câû….” /

“Oynayarak geldiler” ismini verdiği bir risâleyi gördüm. Onda Hammâd el-Ensârî’den şöyle dediğini nakletti: “Bu eseri (Mâlikü’ddâr’ın eserini) kaynaklarında araştırdım buldum; senedine eğildim ve onu sened ve metin bakımından bâtıl gördüm.” Bu söz bilmeden söylenen bir sözdür ve İbnu Kesîr, İbnu Hacer ve başka hâfızların onu sahîh bulmalarıyla merdûttur. Senedindeki râvîler sağlam kimselerdir. Metni üzerinde hiçbir toz yoktur. Hiçbir husûsta tevhîde de ters düşmemektedir. Allâhım!.. Ancak … ve onların yörüngesinde dönenlerin tevhîdi başka… Bütün hamdler O Allah’a âiddir ki, sâlih ameller sadece O’nun nimeti sayesinde (başlar ve) tamamlanır.] M. S. Memdûh.

[16] İbn Hacer, Fethu’l-Barî, II, 496, Krş. Elbânî, Tevessül, s. 131.

[17] İbn Ebî Hatim, el-Cerh, IV, 278; İbn Adiy, el-Kamil, III, 435-436; Safedî, el-Vafi, XVI, 66; Zehebî, Kaşif, I, 476; İbn Hacer, Tezhib, II, 470.

[18] İbn Adiy, el-Kamil, III, 436.

[19] İbn Hacer, Tezhib, II, 470.

[20] Takrib: 262

[21] İbn Sa’d, et-Tabakat, I, 291-292; Hâkim, el-Müstedrek, III, 592-593; İbn Asâkir, Tarihu Madineti Dımaşk (tercemetü Abdillah b. İmran), XXXVII, 216; İbn Hacer, el-İsabe, I, 164.

[22] Evlenme Adabı, s. 64.

[23] Evlenme Adabı, s. 66.

[24] Kevserî, el-Makalat, s. 452-453, 461) Bu rivâyetin, vefatından sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile istiska konusunda sahâbe tatbikatını ortaya koyduğunu, onların hiçbiri tarafından yadırganmadığını ve bunun, tevessülü kabul etmeyen muhâlifleri susturacak kadar kesin bir delil olduğunu zikreder.

[25]İbnu Hacer, Takrîbu’t-Tehzîb (74), M. Avvâme tahkîkı.

[26]İktizâu’s-Sirati’l-Müstakim, s. 373. (Pınar Yayınevi tarafından neşredilmiş olan Türkçe tercümenin 5. baskısının 493. sayfasında